

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2024

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2024 (RP 41/2023 rd): Ärendet har lämnats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.11.2023.

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027 (SRR 1/2023 rd): Ärendet har lämnats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.11.2023.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- finansråd Jukka Mattila, finansministeriet
- effektivitetsrevisionschef Anna-Liisa Pasanen, Statens revisionsverk
- direktör Jukka Nummikoski, arbets- och näringsministeriet
- avdelningschef, överdirektör Johanna Suurpää, justitieministeriet
- direktör Tiina Silander, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Tanja Auvinen, social- och hälsovårdsministeriet
- jämställdhetsombudsman Rainer Hiltunen, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- diskrimineringsombudsman Kristina Stenman, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- direktör Eerik Tarnaala, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetarskydd
- utvecklingschef Henna Koivula, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- ekonomidirektör Johanna Sommarberg, UF-centret
- utvecklingsdirektör Anu Muuri, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- chefsforskare Juha Honkatukia, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- generaldirektör Antti Koivula, Arbetshälsoinstitutet
- utvecklingschef Mikko Mehtonen, Finlands Kommunförbund
- chefsekonomist Juho Ruskoaho, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT

Utlåtande AjUU 3/2023 rd

- verkställande direktör Aki Kangasharju, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- jämställdhets- och arbetsmiljöchef Lotta Savinko, Akava ry
- ledande expert Vesa Rantahalvari, Finlands näringsliv rf
- chefekonom Patrizio Lainá, STTK rf
- arbetskraftspolitisk expert Alli Tiensuu, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- direktör, chefekonomist Juhana Brotherus, Företagarna i Finland rf
- verksamhetsledare Karoliina Tikka, Kvinnoorganisationernas Centralförbund
- direktör Karo Nukarinen, Sysselsättningsfonden
- verksamhetsledare Aki Villman, Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf
- professor Markus Jäntti
- ekonomie doktor Merja Kauhanen
- politices doktor Sixten Korkman
- politices doktor Mauri Kotamäki
- professor Roope Uusitalo
- politices doktor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Skatteförvaltningen, Enheten för utredning av grå ekonomi
- Barnombudsmannens byrå
- Tavastlands arbets- och näringsbyrå
- Helsingfors stad
- Tammerfors stad
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- chefekonomist Youssef Zad, Suomen startup-yhteisö
- arbetslivsprofessor Martti Hetemäki.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I regeringens budgetproposition för 2024 (RP 41/2023 rd) konstateras det att saldot i Finlands offentliga finanser försämrats betydligt 2023 jämfört med 2022. Den ekonomiska tillväxten har stagnerat och många åtgärder som det beslutats om tidigare och ökade utgifter till följd av inflationen leder till ett större underskott 2023. Den offentliga skuldkvoten har stigit till en historiskt hög nivå både av strukturella orsaker och på grund av olika kriser i början av decenniet. De offentliga finanserna uppvisar på lång sikt ett strukturellt underskott och därmed ett hållbarhetsunderskott.

Anslagen i budgetpropositionen uppgår enligt förslaget till 87,9 miljarder euro, vilket är 6,5 miljarder euro mer än i den ordinarie budgeten för 2023. Ökningen av anslagsnivån jämfört med 2023 förklaras av bland annat de lagstadgade och avtalsbaserade indexjusteringarna 2024 (1,7 miljarder euro), ränteutgifterna (1,6 miljarder euro) samt den ökning på 3,4 miljarder euro som riktas till välfärdsområdena utöver indexjusteringarna jämfört med budgeten för 2023 (jämförelsetalet för 2023 minskar visserligen av att 1,9 miljarder euro av finansieringen för 2023 betalades ut redan i december 2022). Anslagsnivån höjs också bland annat av tilläggsansatningar på FoU-verksamhet (ca 260 miljoner euro).

Utlåtande AjUU 3/2023 rd

Bakgrunden till statsbudgeten för 2024 och statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027 (SRR 1/2023 rd) är de centrala ekonomisk- och finanspolitiska mål som ställts upp i regeringsprogrammet. Dessa är stärkandet av saldot i de offentliga finanserna så att underskottet i de offentliga finanserna är högst 1 procent i förhållande till bruttonationalprodukten under valperioden, 100 000 nya sysselsatta genom sysselsättnings- och tillväxtåtgärder samt en höjning av sysselsättningsgraden till 80 procent på lång sikt. Avsikten är att under valperioden genomföra en serie åtgärder som stärker de offentliga finanserna med 6 miljarder euro netto på 2027 års nivå. Av detta belopp uppgår de strukturpolitiska åtgärderna till omkring 2 miljarder euro och anpassningarna av utgifterna till omkring 4 miljarder euro. De strukturpolitiska åtgärderna syftar till att öka sysselsättningen.

För arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde föreslås anslag på sammanlagt 4,2 miljarder euro, vilket är 306 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2023. Av anslagen under huvudtiteln anvisas 23 procent för förvaltning, 39 procent för förnyelse och låga koldioxidutsläpp, 24 procent för sysselsättning och företagsamhet, 5 procent för specialfinansiering till företag och 9 procent för integration och internationell kompetens. Till förvaltningsanslagen hör bland annat ändringskostnader på 34 miljoner euro som ersätts kommunerna för reformen av arbets- och näringsstjänsterna, 9,9 miljoner euro för reformen av informationssystemet samt 3,7 miljoner euro för andra ändringskostnader. Avsikten är att anslagen under huvudtiteln under hela valperioden enligt planen för de offentliga finanserna ska minska från 4,2 miljarder euro till 2,3 miljarder euro 2027. Ändringen beror huvudsakligen på reformen av arbets- och näringsstjänsterna samt på att finansieringen av återhämtnings- och resiliensprogrammet upphör.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet behandlar budgetpropositionen för 2024 och redogörelsen för de offentliga finanserna inom ramen för sitt eget ansvarsområde och vill särskilt ta upp följande frågor.

Sysselsättningseffekter

De strukturella åtgärderna för att förbättra sysselsättningen är indelade i utkomstskydd för arbetslösa, övrig social trygghet och beskattning, arbetsmarknadsreformer samt andra reformer som stärker sysselsättningen. För en del av dessa åtgärder har finansministeriets bedömningar av sysselsättningseffekterna presenterats, närmast gällande åtgärder i anslutning till utkomstskyddet för arbetslösa samt annan social trygghet och beskattning. Enligt planen för de offentliga finanserna har de viktigaste sysselsättningseffekterna uppskattats vara indexåtgärder för förmåner som är bundna till konsumentprisindex/folkpensionsindex (17 000 sysselsatta), gradering av nivån på förvärvsskyddet (15 800 sysselsatta), slopande av barnförhöjningar (10 000 sysselsatta), lindring av beskattningen av arbete (8 700 sysselsatta) samt slopande av vuxenutbildningsstödet (8 000 sysselsatta).

Utkomstskyddet för arbetslösa som helhet omfattar en förlängning av arbetsvillkoret för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa till 12 månader, ett inkomstbaserat arbetsvillkor och gradering av nivån på inkomstskyddet så att stödet efter åtta arbetslöshetsveckor sjunker till 80 procent från det ursprungliga och efter 34 veckor till 75 procent från det ursprungliga. Dessutom återinförs periodiseringen av semesterersättningarna och självriskdagarna återställs från fem till sju. Utöver det ovannämnda slopas också de åldersbundna undantagsbestämmelserna

Utlåtande AjUU 3/2023 rd

inom utkomstskyddet för arbetslösa, barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa och det skyddade beloppet inom utkomstskyddet för arbetslösa.

Finansministeriet har bedömt de sysselsättningsfrämjande effekterna av samtliga reformer med undantag av avskrivningen av slopanet av det skyddade beloppet, där effekten på sysselsättningen har bedömts vara liten. I anslutning till statsbudgeten för 2024 har regeringen lämnat en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och av vissa andra lagar (RP 73/2023 rd). I propositionen ingår andra reformer av utkomstskyddet för arbetslösa som helhet, med undantag för graderingen av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa. Enligt propositionen beräknas ändringarna öka sysselsättningen med 20 400 personer, vilket enligt finansministeriets uppskattning stärker de offentliga finanserna med cirka 550 miljoner euro.

Den övriga sociala tryggheten som helhet innehåller frysning av förmåner som är bundna till folkpensions- och konsumentprisindexet (bortsett från utkomststöd, pensioner och fronttillägg) till 2023 års nivå 2024—2027. Finansministeriet har räknat ut den mest betydande sysselsättningseffekten av enskilda åtgärder för denna förändring.

Enligt regeringsprogrammet strävar man efter att förbättra sysselsättningen också genom en rad arbetsmarknadsreformer. I fortsättningen kan man anställa på viss tid under ett år utan särskild grund och för personbaserad uppsägning räcker det med ett sakligt skäl jämfört med nuläget, då det krävs ett sakligt och vägande skäl. Dessutom strävar man efter att öka de lokala avtalen. Det har ännu inte presenterats några beräknade sysselsättningseffekter för dessa åtgärder, liksom inte heller för andra åtgärder som syftar till att förbättra sysselsättningen och som bland annat hänförs till reformen av arbetskraftsservicen, stärkandet av partiellt arbetsföras deltagande i arbetslivet och skötseln av arbetsförmågan och arbetshälsan.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har i samband med sakkunnigutfrågningen ingående behandlat konsekvenserna för sysselsättningen och beräkningen av dem. Enligt erhållen utredning har man vid bedömningen av sysselsättningseffekterna i fråga om utkomstskyddet för arbetslösa utnyttjat resultaten av tidigare empiriska undersökningar, till exempel effekterna av nivån på utkomstskyddet för arbetslösa på arbetslöshetens längd, och dessutom har konsekvenserna för sysselsättningen bedömts genom att man tillämpar ändringar i deltagarskattesatsen med mikrosimuleringsmodellen SISU. När det gäller den övriga sociala tryggheten baserar sig bedömningen på simulerade ändringar i personernas sysselsättningsskattesatser som gjorts med mikrosimuleringsmodellen SISU i kombination med resultat av akademisk forskning.

Med hjälp av strukturella sysselsättningsåtgärder eftersträvas 100 000 nya sysselsatta under regeringsperioden. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att flera av de föreslagna åtgärderna har bedömts öka sysselsättningen, men att bedömningarna är förenade med osäkerhet. Bakom osäkerheten i kalkylerna ligger till exempel olika målgruppers eventuellt olika reaktioner på förändringar i incitamenten samt att de forskningsresultat som ligger till grund för bedömningarna kan avvika från de ändringar som nu föreslås. Dessutom bör man beakta att ändringarna inte sker i vakuum, utan makroekonomiska förändringar (konjunkturläget) och andra ändringar i lagstiftningen som görs samtidigt kan inverka på dem. Utifrån inkommen utredning anser utskottet

Utlåtande AjUU 3/2023 rd

dock att man har strävat efter att kvaliteten på sysselsättningsberäkningarna ska vara så hög som möjligt med beaktande av tillgängligt material och tillgängliga metoder.

Vuxenutbildningsstöd

Avsikten är att vuxenutbildningsstödet ska dras in från och med den 1 augusti 2024. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att effekterna av det nuvarande vuxenutbildningsstödet inte har legat på önskad nivå. Utskottet noterar dock att nästan hälften av användningen av vuxenutbildningsstödet har hänfört sig till social- och hälsovårdssektorn, som lider brist på arbetskraft, antingen i fråga om utgångs- eller målexamen.

En trepartsarbetsgrupp har inrättats under social- och hälsovårdsministeriet. Syftet med arbetsgruppen är att utarbeta förslag till stöd för kontinuerligt lärande under tiden i arbetslivet. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser det vara viktigt att man i stället för det nuvarande vuxenutbildningsstödet hittar en ersättande modell som tryggar omskolnings- och vidareutbildningen inom branscherna med brist på arbetskraft på ett kostnadseffektivt sätt och riktar utbildningsresurserna till personer som höjer sin utbildningsnivå.

Främjande av integration

Anslagen för integrationsfrämjande under kapitel 32.50 i budgeten föreslås bli ökade med nästan 95 miljoner euro. Enligt kapitlets utredningsdel stärks identifieringen och styrningen av invandrarnas kompetens i syfte att påskynda integrationen och sysselsättningen och särskild uppmärksamhet fästs vid invandrarkvinnors möjligheter att delta i integrations- och språkutbildning. Arbetskraftsinvandringen av experter särskilt från länder som omfattas av modellen med målland och från EU-området främjas genom att man påskyndar uppehållstillståndsförfarandena, stärker de permanenta strukturerna för invandring av experter och Finlands attraktionskraft som målland för experter samt stöder etableringen och integrationen av internationella experter och deras familjer. Utskottet anser det vara viktigt att den uppnådda migrationsnivån kan bevaras även i fortsättningen.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att det är motiverat att öka anslagen för främjande av integration. Utskottet noterar att det i och med kriget i Ukraina har flyttat många ukrainare till Finland. Största delen av dem är kvinnor. De har möjlighet att ansöka om hemkommun efter ett års boende. Det är fråga om en stor grupp som det är viktigt att erbjuda olika handlednings- och rådgivningstjänster och stöd för att komma in i utbildning och arbete.

Utskottet noterar dessutom att det i Finland i huvudsak är utländska personer med arbeten där det räcker med en lägre utbildningsnivå som utsätts för arbetskraftsexploatering. Tillhandahållandet av integrations- och språktjänster för dem som flyttar till Finland på grund av arbete stärker tillgången till korrekt information om samhällets strukturer och spelregler och stöder etableringen i samhället.

Utlåtande AjUU 3/2023 rd

Hälsa och välbefinnande i arbetet

Syftet med regeringsprogrammet är att under fem år halvera sjukfrånvaron på grund av utbrändhet och psykiskt illamående på jobbet och förbättra välbefinnandet i arbetet samt minska hindren för att söka arbete och frånvaron från arbetet.

Arbetsförmåga kostar samhället och arbetsgivarna flera miljarder per år. Utskottet betonar att satsningar på att stödja arbetsförmågan, psykiskt välbefinnande och förebyggande av arbetsförmåga är nödvändiga åtgärder med tanke på sysselsättningen och en längre arbetskarriär. I och med att Finlands befolkning krymper är det allt viktigare att upprätthålla arbetsförmågan hos personer i arbetsför ålder och förebygga arbetsförmåga. Illabefinnande, sjukfrånvaro och rentav pensionering bland unga arbetstagare under 30 år har ökat. Utskottet betonar vikten av att hitta metoder för tidigt stöd för psykisk hälsa. Att sörja för arbetsförmågan och orken inverkar på människornas förmåga att klara sig, lära sig och fungera bättre.

Enligt olika utredningar är de centrala hindren för sysselsättning brist på kompetens, det geografiska matchningsproblemet mellan arbetsplatsen och arbetstagaren samt arbetstagarens arbetsförmåga. Därför vore det viktigt att inriktas åtgärder också på att minska hindren för sysselsättning. För att de arbetslösas arbetsförmåga ska kunna upprätthållas är det viktigt att följa och vårda deras hälsa.

Likabehandling och jämlikhet

I budgetpropositionen för 2024 anvisas diskrimineringsombudsmannens verksamhet ett anslag på 2,72 miljoner euro och jämställdhetsombudsmannens verksamhet ett anslag på 1,12 miljoner euro. Anslaget för diskrimineringsombudsmannens byrå ökas med 187 000 euro på grund av delreformen av diskrimineringslagen. Dessutom ökar ombudsmännens anslag för justering av avlöningen. I planen för de offentliga finanserna föreslås inga ändringar i dessa anslag för 2025—2027.

Enligt regeringsprogrammet ska regeringen undanröja diskriminerande praxis och strukturer i arbetslivet genom att främja efterlevnaden av diskrimineringslagstiftningen och genom att rikta effektivare metoder särskilt mot diskriminering på grund av graviditets- och familjeledighet. I regeringsprogrammet förbinder man sig dessutom att bedöma könskonsekvenserna av de centrala reformerna och den ekonomiska politiken. För genomförandet av meddelandet om likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering anvisas sammanlagt 6 miljoner euro för 2024—2027.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att det finländska arbetslivet måste vara en bra och trygg plats för alla. Utskottet betonar vikten av att bedöma könskonsekvenserna särskilt nu när betydande strukturella reformer genomförs under regeringsperioden. Slutligen betonar utskottet att arbetarskyddstillsynen har en viktig roll i förebyggandet och bekämpningen av såväl svart ekonomi, arbetsrelaterat utnyttjande som diskriminering i arbetslivet.

Utlåtande AjUU 3/2023 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.11.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Mikko Lundén saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Olga Oinas-Panuma cent
medlem Karoliina Partanen saml (delvis)
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
ersättare Juho Eerola saf
ersättare Mia Laiho saml (delvis)
ersättare Ville Valkonen saml (delvis).

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.

Utlåtande AjUU 3/2023 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Centerns grupp i arbetslivs- och jämställdhetsutskottet grundar sin analys på skrivningarna i regeringsprogrammet och huruvida de löften som avgetts där uppfylls i budgetpropositionen för 2024 och planen för de offentliga finanserna 2024—2027.

Budgeten för 2024 uppvisar ett underskott på 11,5 miljarder euro. Regeringen fokuserar i första hand på att anpassa sin ekonomiska politik när det centrala problemet i Finlands ekonomi är tillväxt- och produktivitetsunderskottet. Att spara är nödvändigt, det är klart, men lika klart borde det vara att bygga upp och stärka förutsättningarna för tillväxt i hela Finland.

Den tillväxtpolitiska linjen är helt enkelt otillräcklig, rentav oambitiös. Det är nödvändigt att satsa på forskning och produktutveckling i enlighet med den parlamentariska överenskommelsen.

Det finns många sätt att stödja tillväxten. Utkastet till lag om dieselolja för yrkestrafik ligger i finansministerns bordslåda i väntan på att bli lämnad. Regeringen borde fatta djärva och innovativa beslut. Sådana vore till exempel försök i specialekonomiska områden, tidsbegränsad befrielse från samfundsskatt eller försök med regional studielånkompensation. Syftet med försöket är att få information om hur den regionala studielånkompensationen inverkar exempelvis på tillgången på arbetskraft och på arbetskraftens livskraft inom försöksområdet. I synnerhet Östra Finland behöver under dessa tider statligt stöd för att utsikterna för regionen ska stärkas.

Finansieringsmöjligheterna för tillväxtorienterade företag bör tryggas. Regeringen bör ge verktyg för hur resultaten av forsknings- och produktutvecklingen kommersialiseras och omvandlas till produktion och export. I förordet till finansministeriets ekonomiska översikt som bifogats budgetboken sägs följande: "Frågan om hur utsikterna ska omvandlas till konkreta investeringar, produktion och arbetstillfällen är en kärnfråga för den ekonomiska politiken, och en fråga som vi måste besvara på rätt sätt."

Sysselsättningsåtgärder

Vi välkomnar och stöder regeringens mål att öka sysselsättningen.

Under statsminister Sipiläs mandatperiod uppställdes också ett ambitiöst mål på 100 000 sysselsatta, vilket uppnåddes. Då satte regeringen upp målet och därefter förhandlade man med arbetsmarknadens parter om hur målet skulle nås. Nu är regeringens vägval diktering vilket håller på att leda till en hård konflikt med löntagarorganisationerna.

Regeringen ska ha initiativrätt, men det måste övervägas om tvång leder till ett gott, bestående och rättvist slutresultat.

Är till exempel den första dagens sjukfrånvaro utan lön något som det lönar sig för regeringen att med våld hålla fast vid? I synnerhet som man inte ens har kunnat beräkna sysselsättningseffek-

Utlåtande AJU 3/2023 rd Avvikande mening 1

terna för den i regeringens eget program. Eller lönar det sig att hamna i konflikt med anställda inom den offentliga sektorn genom att försöka ingripa i riksförlikningsmannens roll med hjälp av lagstiftning? Man kan egentligen inte komma överens om lönebildningen genom lag. Övergången till en exportstyrd modell bör ske som förhandlingsresultat mellan arbetsmarknadsorganisationerna.

Besparingar får inte riktas särskilt mot barn och familjer

Vi ser med oro på regeringens planer på att avsevärt rikta besparingar särskilt mot barn och familjer. Regeringen är i färd med att helt och hållet slopa barnförhöjningarna från utkomstskyddet för arbetslösa, trots att man enligt propositionen i stor utsträckning motsatte sig att förhöjningarna slopas under remissbehandlingen.

Enligt propositionen ökar särskilt slopandet av barnförhöjningarna avsevärt behovet av grundläggande utkomststöd som kommunerna finansierar till hälften. Beroendet av utkomststöd försvagar incitamenten för deltidsarbete. Barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa har tidigare bedömts vara ett kostnadseffektivt sätt att minska barnfattigdomen. Nativiteten i Finland ligger på en historiskt låg nivå och regeringen borde tvärtom skapa hopp och tro på framtiden för familjerna. Barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa bör således bibehållas.

Tremånadersregeln gör Finland mindre attraktivt

För närvarande är tillgången på kompetent arbetskraft i Finland en mycket angelägen fråga. Regeringens kyliga inställning till arbetskraftsinvandring bekymrar i stor utsträckning näringslivet. Finlands näringsliv lyfter i sitt utlåtande särskilt fram den så kallade tremånadersregeln, att arbetstagaren måste hitta ett nytt jobb inom tre månader. Det kan ha mycket negativa konsekvenser för Finlands attraktionskraft särskilt för dem som arbetar med expert- och ledningsuppgifter, men också för dem som utför uppgifter på tjänstenivå bland annat när de är förknippade med längre rekryteringsprocesser.

Centerns utskottsgrupp anser att regeringens hot att kasta ut experter ur landet efter tre månaders arbetslöshet är en mycket dålig politik. Detta väcker oro och lockar inte till att flytta till Finland med familjen eller att bilda familj i Finland, om utsikterna för boende här blir osäkra. Utan anställda växer ekonomin inte. Arbetskraftsinvandringen bör främjas och åtminstone inte bromsas upp.

Vuxenutbildningsstödet bör bevaras

Regeringen skär i finansieringen till yrkeshögskolorna, sommaruniversiteten, folkhögskolorna och andra aktörer inom det fria bildningsarbetet. Det här är kortsiktigt. Till samma kortsiktiga lista över nedskärningar hör regeringens avsikt att dra in vuxenutbildningsstödet.

Regeringen har för avsikt att slopa vuxenutbildningsstödet helt och hållet från och med den 1 augusti 2024. Omkring en tredjedel av dem som får vuxenutbildningsstöd har fått stöd för social- eller hälsovårdsutbildning. Med hjälp av stödet har många närvårdare studerat till omsorgsassistent eller sjukskötare och många sjukskötare eller barnmorskor har avlagt högre yrkeshögskoleexa-

Utlåtande AjUU 3/2023 rd Avvikande mening 1

men eller magisterexamen med vars hjälp man kan sköta utvecklings-, expert- och ledningsupp-
gifter inom hälso- och sjukvården. Inom undervisningsväsendet har vuxenutbildningsstödet möj-
liggjort t.ex. studier som speciallärare eller som yrkespedagog för en person som i bakgrunden
har lärarexamen.

I stället för att stödet dras in kan villkoren för erhållande av stöd vid behov fastställas på nytt. Alla
examina inom social- och hälsovården är noggrant reglerade och för att utöva yrket krävs avlägg-
ande av examen och legitimation som söks därefter. Examina inom social- och hälsovården om-
fattar långa praktikperioder, som det är mycket svårt att genomföra vid sidan av heltidsarbete. Så-
ledes räcker det inte nödvändigtvis att enbart säkerställa och stärka kontinuerligt lärande vid si-
dan av yrkeskarriären som en lösning när vuxenutbildningsstödet upphör. Möjligheterna till kon-
tinuerligt lärande måste tryggas.

Avslutningsvis

Vi anser också att det är illa övervägt att halvera Jobbkanalen Ab:s statsunderstöd. Syftet med
specialuppgiftsbolaget Jobbkanalen Ab är att förbättra sysselsättningen av partiellt arbetsföra. I
fortsättningen får färre partiellt arbetsföra än tidigare möjlighet till arbete via Jobbkanalen. Utö-
ver uppskovet med och nedskärningen av funktionshindersservicelagens ikraftträdande försvagar
regeringen de partiellt arbetsföras ställning i samhället också genom detta beslut.

Regeringen slopar stödet för utvecklingsprojekt som finansieras nationellt under momentet stöd
för utvecklingsprojekt som gäller företag. År 2024 är effekten 1 miljoner euro och den stiger till 3
miljoner euro. Tjänsterna för utveckling av företagsverksamheten på -13 miljoner euro slopas i
enlighet med regeringsprogrammet.

Företagens utvecklingstjänster har varit tjänster som skapats för små och medelstora företags be-
hov och som stöder förnyelse, tillväxt, utveckling, sysselsättning och kommersialisering av inn-
ovationer. Tjänsterna har beviljats företag från närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-cen-
tralen). Regeringen satsar på forskning och produktutveckling, men kör den samtidigt ner andra
sätt att stödja företag i att sträva efter tillväxt?

Avvikande mening

Vi föreslår

*att finansutskottet i sitt betänkande om statsbudgeten för 2024 och planen för de offentliga
finanserna 2024—2027 beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors 9.11.2023

Tuomas Kettunen cent
Olga Oinas-Panuma cent

Utlåtande AJU 3/2023 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Att i överensstämmelse med regeringsprogrammet skära ner sysselsättningsanslagen med 41 miljoner euro är tidsmässigt illa valt i ett läge där sysselsättningsutsikterna är osäkra inom många branscher och långtidsarbetslösheten trots de senaste årens positiva sysselsättningsutveckling fortfarande är alltför hög. I denna situation bör arbets- och näringsbyråerna och kommunförsökskommunerna ges bättre förutsättningar, och inte sämre, i synnerhet för att erbjuda tjänster och lönesubventionerat arbete för långtidsarbetslösa. Också Jobbkanalen Ab, som sysselsätter partiellt arbetsföra, bör aktivt sträva efter att utvidga verksamheten i enlighet med den svenska modellen, och därför är nedskärningen på upp till 50 procent av dess understöd ohållbar.

Budgetpropositionen för 2024 innehåller också historiskt stora nedskärningar i den sociala tryggheten som, ifall de genomförs, försätter tiotusentals finländare i fattigdom. Behovet av utkomststöd kommer att öka med 25—30 procent, medan utgifterna för utkomststödet började minska under den föregående regeringsperioden. Regeringen motiverar nedskärningarna med sysselsättning, men när behovet av utkomststöd ökar explosionsartat faller allt fler personer i den allra värsta bidragsfällan, där man knappt alls kan utöka sina inkomster genom att arbeta.

Också nedskärningarna i det allmänna bostadsbidraget försvagar i stor utsträckning incitamenten att arbeta, när nivån på stödet skärps och förvärvsinkomstavrdraget slopas, vilket innebär att en stor del av dem som har låga löner blir beroende av utkomststödet. Nedskärningarna i det allmänna bostadsbidraget bedöms därför förvärra bristen på arbetskraft särskilt i huvudstadsregionen. Samtidigt slopar regeringen det skyddade beloppet på 300 euro från utkomstskyddet för arbetslösa, vilket försvagar incitamenten för kortvarigt arbete eller deltidsarbete.

Regeringen håller på att kraftigt försämra särskilt det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa i en situation där arbetslösheten hotar att öka kraftigt till exempel inom byggbranschen på grund av konjunkturen. Ett växande antal människor är beroende av enbart arbetsmarknadsstöd, och i synnerhet slopandet av barnförhöjningen äventyrar försörjningen för barnfamiljer som blir arbetslösa. Regeringen kommer inte heller att uppnå de påstådda besparingarna genom nedskärningar i inkomstskyddet, eftersom de till största delen riktas till Sysselsättningsfonden och går till sänkningen av arbetslöshetsförsäkringspremierna.

Vänsterförbundet anser att nedskärningarna i sysselsättningsanslagen, Jobbkanalen Ab:s statsunderstöd och social trygghet bör återkallas och att utkomstskyddets skyddade belopp bör höjas till 500 euro i månaden för att förbättra incitamenten att arbeta.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 3/2023 rd
Avvikande mening 2

Helsingfors 9.11.2023

Aino-Kaisa Pekonen vänst

Utlåtande AJU 3/2023 rd Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Allmänt

Regeringen anger arbete som sitt politiska linjeval. Men i verkligheten gör regeringen flera nedskärningar och beslut som fjärmar människor från arbetet. Det är de unga som drabbas hårdast av försämringen av den sociala tryggheten.

Dessutom hotar regeringens grepp om arbetsmarknadspolitiken att undergräva förtroendet och skapa osäkerhet i utsikterna för Finlands ekonomi. Särskilt oroväckande är att regeringen inte möter den största utmaningen för ekonomisk tillväxt i Finland, bristen på arbetskraft. Tvärtom försvagar regeringen möjligheterna till arbetskraftsinvandring.

Arbetshälsa och social rättvisa

Den psykiska hälsokrisen är en stor fråga också för ekonomin och sysselsättningen. Att psykiska problem inte åtgärdas medför kostnader på 11 miljarder euro för samhället och över hälften av sjukpensionerna beviljas på grund av psykisk ohälsa. Regeringens lösning att begränsa terapigarantin till endast barn och unga är otillräcklig. Vart fjärde barn bor i en familj där föräldern har ett psykiskt problem som kräver vård.

De gröna anser att det behövs tilläggsåtgärder på mentalvårdstjänster med låg tröskel. Det behövs en faktisk terapigaranti för att alla ska kunna få avgiftsfri hjälp på sin egen hälsostation.

Vi har inte råd att låta folk bli utbrända i förtid. Därför anser vi att man bör sörja för effektiva tjänster som stärker sysselsättningen. Parallellt med en flexibel arbetsmarknad behövs en språngbräda som hjälper folk att behålla jobben och ta sig ur fattigdomen också när livet tar sig oväntade vändningar.

De gröna oroar sig för regeringens planer på att skyffla en allt tyngre börda uttryckligen på barn och unga. Ungdomarna behöver uttryckligen framtidsutsikter. Nedskärningarna i ungdomsarbetet, rehabiliteringen av unga, integrationen och familjernas försörjning gör det svårare särskilt för utsatta unga att etablera sig på arbetsmarknaden.

De gröna accepterar inte nedskärningar av dem som redan har det svårast eller inkomstöverföringar till dem som redan har mest.

Brist på kompetent arbetskraft och invandring som leder till arbete

Tillgången på kompetent arbetskraft har redan i flera år varit ett av de viktigaste hindren för de finska företagens tillväxt. Antalet svårbesatta jobb har ökat. Denna utmaning tar regeringen inte på allvar, utan skapar tvärtom hinder för inresa och arbete i Finland.

Utlåtande AJU 3/2023 rd **Avvikande mening 3**

Det måste bli lättare att komma till Finland för att arbeta. Företagarna och arbetstagarna som redan befinner sig i landet bör tas om hand bättre än för närvarande. Vi har inte råd att förlora företagsamma människor. De gröna anser att Finland bör förbinda sig att sträva efter 100 000 fler nya experter jämfört med de nuvarande prognoserna före 2030. Det lyckas inte med regeringen Orpos ogina invandringsspolitik.

Först och främst bör man införa ett visum för jobsökning, slopa prövningen av tillgången på arbetskraft, halvera inkomstgränserna för familjesammanslagning och göra det lättare för dem som redan vistas här i landet att stanna kvar med ett brett urval av metoder. De flyttnings- och resekostnader som betalas av internationella arbetsgivare bör göras skattefria. Engelskspråkiga platser inom småbarnspedagogik och utbildning bör utökas och möjligheterna att avlägga studier i finska eller svenska vid sidan av arbetet bör förbättras.

Bristen på kompetent arbetskraft löses inte utan satsningar på utbildning. För närvarande avlägger bara omkring 40 procent av de unga vuxna i Finland högskoleexamen. Vi ligger efter både våra nordiska jämförelseländer och våra nationella ambitioner att höja utbildningsnivån. Utbildning är också ett viktigt verktyg för att öka produktiviteten.

Kompetens och kontinuerligt lärande

Regeringen Orpos nedskärningar i utbildning leder Finland i fel riktning – vi godkänner dem inte. Ökningen av nybörjarplatser förblir obetydlig och förbigår universiteten nästan helt. Detta trots att det i Finland råder enorm brist också på till exempel läkare, experter på artificiell intelligens, personer som kan effektivisera den gröna omställningen och lärare inom småbarnspedagogiken. Det behövs också fler utbildningsplatser inom räddningsbranschen. Vi behöver betydligt fler nybörjarplatser och en studiesedel till den öppna högskolan för dem som utexamineras från andra stadiet och som inte har en studieplats.

De gröna förespråkar inte att vuxenutbildningsstödet slopas. Vuxenutbildningsstödet bör dock ses över så att det bättre motsvarar kompetensbehoven i arbetslivet. Enligt vår modell skulle vuxenutbildningsstödet bättre än i nuläget stödja avläggandet av examensdelar och fortbildning vid sidan av arbetet. Dessutom skulle vi rikta stöd till dem som har lite arbetserfarenhet eller bristfällig utbildningsbakgrund eller som annars har en svår ställning på arbetsmarknaden.

Avslutningsvis

Befolkningspyramiden i Finland är i dag upp- och nervänd, och mindre åldersklasser än tidigare blir tvungna att bära ansvaret för vården av den åldrande befolkningen, för pensionerna och för den offentliga skulden. Att täcka de ökande pensionsutgifterna sväljer redan en fjärdedel av löneutgifterna för personer i arbetsför ålder. Samtidigt bör man kunna trygga välfärdsstatens tjänster också för kommande generationer. Tyvärr svarar regeringens sysselsättningspolitik inte mot denna utmaning.

Avvikande mening

Jag föreslår

Utlåtande AjuU 3/2023 rd
Avvikande mening 3

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.11.2023

Fatim Diarra gröna

Utlåtande AJU 3/2023 rd Avvikande mening 4

Avvikande mening 4

Motivering

Allmänt

I och med den goda ekonomiska utvecklingen under de senaste åren har sysselsättningen stigit till en hög nivå och många arbetslösa har snabbt hittat nytt arbete. Nu vänder sysselsättningen dock redan nedåt och utsikterna för nästa år har försvagats. Finland är inne i en recession. Samtidigt infaller de kommande försämringarna av den sociala tryggheten vid en dålig tidpunkt och försätter låginkomsttagare i en allt svårare situation när den ekonomiska situationen försämras och allt fler tvingas söka utkomststöd.

Sysselsättningen påverkas särskilt mycket av bland annat den ekonomiska situationen, investeringarna, byggandet och arbetskraftsinvandringen. Man bör ägna mer uppmärksamhet åt dessa frågor och satsa mer på områden där man tydligt ser en tillbakagång för att undvika att hamna i en recession.

Regeringens lindriga stimulans är motiverad när lågkonjunkturen fortsätter och Finland har hamnat i en recession. Skuldsättningen ökar under regeringsperioden.

Den högerorienterade regeringen Orpo-Purra, som bildats efter riksdagsvalet 2023, ärvde ett bra sysselsättningsläge. Trots de störningar som coronapandemin orsakat var sysselsättningstalen för valmånaden april utmärkta inom många branscher.

Utgångsläget var bra. Vid tidpunkten för det val som följde efter regeringen Rinne-Marin fanns det i landet i åldersklasserna 20—64 år nästan hundra tusen fler sysselsatta, det relativa arbetslöshetstalet hade sjunkit till 6,9 procent och det relativa sysselsättningstalet uppvisade rekordsiffran 77,8 procent. I juni 2023, vid regeringsskiftet var det relativa sysselsättningstalet det högsta under mätningshistorien, 79,8 procent.

Till skillnad från sin föregångare inledde regeringen Orpo och Purra en nedskärningspolitik och ingrep i arbetsmarknadspolitiken genom att föga övertygande maskera den som en nordisk modell. Enligt OECD:s statistik för 2022 hade Finland flest årliga arbetstimmar, 1498 timmar, medan Sverige stannade på 1440 timmar och Danmark på 1372 timmar.

I enlighet med regeringsprogrammet riktar sig åtgärderna förvånansvärt ensidigt till lågavlönade, låginkomsttagare, korttidsanställda och i huvudsak kvinnor, ensamförsörjare och barnfamiljer. I enlighet med regeringsprogrammet är grundlinjen i regeringens första budgetproposition orättvis. Beskattningen lindras särskilt för höginkomsttagare och upplåningen är lika stor som tidigare.

De nedsättningar av arbetslöshetsförsäkringspremierna som regeringen föreslår baserar sig på Sysselsättningsfondens förslag och på den goda sysselsättning som föregående regering lämnade i arv.

Utlåtande AjuU 3/2023 rd Avvikande mening 4

Vi undertecknade vill betona att sysselsättningen över huvud taget inte bör främjas genom att försvaga den sociala tryggheten och utkomsten. Nedskärningarna kan till skillnad från regeringens statiska kalkyler leda till beteendeeffekter med vilka sysselsättningen försämras.

Bedömningar av sysselsättningsåtgärdernas inverkan

Det är viktigt att konsekvenserna av nedskärningarna bedöms som en helhet för olika grupper av människor. Nu har uppskattningarna varit bristfälliga när det gäller kön, åldersgrupp, etnisk bakgrund och funktionsnedsättning.

Konsekvensbedömningarna av åtgärdernas sysselsättningseffekter är mycket optimistiska, eftersom de baserar sig på historiska situationer där sysselsättningsgraden har varit lägre. Sysselsättningseffekterna kommer sannolikt att bli mindre än beräknat redan på grund av den redan höga sysselsättningsnivån.

Till exempel ett alltför anspråkslöst stöd när byggbranschen stannar av kan strukturellt minska sysselsättningen mer än vad den kan ökas med hjälp av regeringens övriga åtgärder. Det är också möjligt att sysselsättningsgraden i slutet av regeringsperioden är lägre än när regeringen inleder sin verksamhet, även om det kalkylerade sysselsättningsmål som beräknats på papper och hos FM har nåtts.

Det är svårt att påvisa verifierbara sysselsättningseffekter av regeringens ingripanden i förhandlingsverksamheten på arbetsmarknaden, och åtgärderna stärker inte de offentliga finanserna. Däremot försvagar de löntagarnas ställning avsevärt och leder till sämre arbetsvillkor samt till att löneutvecklingen avtar.

Vid utfrågningen av de sakkunniga betonades det därför att regeringens positiva sysselsättningseffekter är förenade med stora osäkerhetsfaktorer. De bör därför tas som riktgivande siffror.

Strävan är att förbättra sysselsättningen med 100 000 sysselsatta under regeringsperioden genom strukturella sysselsättningsåtgärder. För en del av åtgärderna har man kunnat visa på sysselsättningsfrämjande effekter, men uppskattningarna är likväl förenade med stor osäkerhet. För en del av åtgärderna är det återigen svårt att utifrån tidigare forskningslitteratur beräkna sysselsättningsfrämjande effekter. Konjunkturläget inverkar på hur efterfrågan på arbetskraft utvecklas. Enbart ett ökat utbud av arbetskraft kan inte få människor att arbeta om det inte finns någon efterfrågan.

Sammantaget är de förväntade sysselsättningseffekterna av förändringarna i utkomstskyddet för arbetslösa förenade med stor osäkerhet om deras storleksklass. Däremot är konsekvenserna för de arbetslösas försörjning och välfärd säkrare. Försämringen av inkomstskyddet försvagar utkomstskyddets försäkringsegenskaper. Ändringarna slår hårt mot dem som har sämre möjligheter att reagera på förändringar i incitamenten och få arbete än andra.

Många av förslagen riktar sig till samma befolkningsgrupp. Därför kunde sysselsättningseffekterna bedömas samtidigt, snarare än var och en för sig. En separat granskning leder till alltför höga uppskattningar av sysselsättningen.

Utlåtande AjuU 3/2023 rd Avvikande mening 4

Nedskärningar i utkomstskyddet för arbetslösa

Särskilt de arbetslösa blir utsatta. Slopandet av det skyddade beloppet på 300 euro av den faktiskt jämkade dagpenningen innebär att arbetslösa inte vågar ta kortjobb eller extra arbetstimmar. Inte ens FM kan beräkna sysselsättningseffekterna av slopandet av det skyddade beloppet.

Att förlänga arbetsvillkoret från 6 till 12 månader för att omfattas av förvärvsskyddet medför svårigheter särskilt för unga och dem som hamnat i en spiral av korttidsanställningar. Den som förlorar jobbet drabbas inte bara av mänsklig nöd utan också av svårigheter att stabilisera den personliga ekonomin i en svår situation, särskilt om det inte finns något arbete att tillgå.

Att koppla utkomstskyddet för arbetslösa till inkomsten i euro innebär åter ojämnt vinnare och förlorare. Den som sysselsätter sig själv med säsongarbete eller korta ströjobb omfattas inte av inkomstskyddet. Den arbetslösas utkomst försvagas av att självriskdagarna, dvs. karensen, förlängs från fem till sju dagar. Slopandet av barnförhöjningarna försvårar i synnerhet försörjningen för ensamförsörjare. Dessutom återställer regeringen periodiseringen av semesterlönen.

Graderingen av förtjänstskyddet efter åtta arbetslöshetsveckor sänker nivån på skyddet med 20 procent och under 34 arbetslöshetsveckor med 25 procent. Detta innebär för lågavlönade att en arbetslös de facto lämnas utanför inkomstskyddet. Sammantaget komplicerar omstuvningen av systemet arbetslöshetskyddet och försvårar utbetalningen. Till exempel med 2 500 euro i månadsinkomster minskar graderingen efter åtta veckor med 303 euro i månaden och efter den 34:e arbetslöshetsveckan med 379 euro i månaden.

Hälsoundersökningar för arbetslösa

Enligt olika utredningar är de centrala hindren för sysselsättning brist på kompetens, det geografiska matchningsproblemet mellan arbetsplatsen och arbetstagaren samt arbetstagarens arbetsförmåga. Regeringen föreslår inga åtgärder för att avhjälpa dessa problem i sina propositioner. Därför är det viktigt att åtgärderna också inriktas på att minska hindren för sysselsättning. För att de arbetslösas arbetsförmåga ska kunna upprätthållas är det viktigt att följa och vårda deras hälsa. Därför är det nödvändigt att som en ny åtgärd inleda en regelbunden hälsoundersökning för arbetslösa arbetssökande.

Behovet av utkomststöd ökar

Enligt en sakkunnigbedömning förblir situationen i stort sett oförändrad för dem som är beroende av grundskyddet, om de är beredda att ty sig till utkomststöd i sista hand. Utkomststödet är som bekant en stor bidragsfälla, vilket försvagar sysselsättningen. Regeringens åtgärder ökar antalet låginkomsttagare med 40 000 personer (antalet barn till låginkomsttagare med 13 000 personer) och antalet utkomststödtagare med omkring 50 000 personer.

Personer som är beroende av arbetsmarknadsstöd har i typfallet en svår ställning på arbetsmarknaden (t.ex. långtidsarbetslösa), då efterfrågan på deras kompetens på arbetsmarknaden inte alltid är stor. På så sätt kan man dra slutsatsen att en nedskärning av nivån på grundskyddet inte är särskilt verkningsfull politik med tanke på sysselsättningen. Dessutom finns det i dessa fall en

Utlåtande AjUU 3/2023 rd Avvikande mening 4

risk för att den som är arbetslös drivs till att leva på utkomststöd. Ur den fällan är det ännu svårare att komma igen i arbetslivet.

När det gäller reformerna är nedskärningarna i utkomstskyddet för arbetslösa och det allmänna bostadsbidraget de största åtgärderna som ökar inkomstskillnaderna. Utkomststödet kompenserar effekterna av dessa reformer, men trots det är utvecklingen av de disponibla inkomsterna negativ i fråga om de fyra lägsta inkomstdecilerna.

Det är därför motsägelsefullt att regeringen samtidigt som dess åtgärder ökar utgifterna för utkomststödet med närmare 200 miljoner euro strävar efter att halvera antalet mottagare av utkomststöd och spara 100 miljoner euro. Regeringens ensidiga åtgärder försvagar löntagarnas ställning och undergräver välfärdsstaten, ökar motsättningarna och instabiliteten i samhället samt utslagningen.

Genom nedskärningar i de sociala utgifterna bör man avvika från regeringens budgetproposition åtminstone sträva efter att nedskärningarna inte leder till ökad barnfattigdom. Det finns inget behov av att upprepa de misstag som gjordes under depressionen på 1990-talet och som enligt en undersökning ledde till mycket långvariga skador för barnen till de dåvarande ensamförsörjarna och till utestängning från arbetsmarknaden och ökade sociala utgifter. Barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa har varit det bästa skyddet för att bekämpa barnfattigdom.

Arbetsmarknadspolitik

Regeringen kommer genom sina åtgärder och sin budgetproposition att förhindra att det uppstår en genuin förhandlingskonstellation på arbetsmarknaden. Den borde inte lägga sig i arbetsmarknadsförhandlingarna. Den har medvetet och ideologiskt valt en politisk linje som stöder arbetsgivarsidan. Detta förhindrar genuina förhandlingar och beslutsfattande på trepartsbasis. Handlingsmodellen kan driva landet in i en strejkykel som har stora spridningseffekter på ekonomin och dess utveckling nästa år och hela perioden av planen för de offentliga finanserna.

I det nuvarande geopolitiska läget finns det skäl att snarare värna om Finlands långvariga starka sidor om samhällelig integritet och samstämmighet samt förtroende och ett genuint förhandlingsklimat.

Regeringens proposition är inte en äkta nordisk modell. De nordiska länderna har ett jämställt och autonomt förhandlingssystem. Med det nordiska som förevändning försöker regeringen fördunkla situationen i Finland. Dess tydliga mål är att försvaga arbetstagarnas intressebevakning, dvs. fackföreningsrörelsen. Strejkrätten begränsas, strejkböterna höjs, arbetsmarknadsparternas avtalsrätt begränsas, lokala avtal utvidgas, uppsägningsskyddet och samarbetslagen försvagas — anmälningstiden förkortas från 14 till sju dagar och förhandlingstiden från sex veckor till tre veckor. Detta innebär till exempel för en person med inkomster på 2 700 euro som permitteras på sex månader en inkomstminskning på 3 050 euro.

Av de arbetslösa arbetssökandena var 17 700 heltidspermitterade i september 2023, dvs. 3 000 fler än i augusti 2023. Jämfört med september 2022 ökade antalet permitterade med 8 300 (arbets- och näringsministeriets sysselsättningsöversikt 2023).

Utlåtande AJU 3/2023 rd Avvikande mening 4

Man har ännu inte för någon av dessa åtgärder beräknat de sysselsättningshöjande effekterna och det kan vara svårt att presentera dem med stöd av tidigare forskning.

Försämrat uppsägningskydd

Finland har en lång tradition på nästan 50 år att genom lag skydda arbetstagarna mot godtycklig uppsägning. Det finns liknande praxis i de övriga nordiska länderna. Regeringen har rört ihop två saker: uppsägningsprincipen och riskerna för små företag att anställa en första arbetstagare. Det underlättas inte genom en sänkning av uppsägningskyddet. Försämringen av uppsägningskyddet berövar arbetstagarna deras säkerhet. Och i den gällande lagen finns det redan en provotid under vilken det är meningen att vardera parten ska bedöma arbetstagarens och arbetets lämplighet.

Regeringens arbetsmarknadsåtgärder kan också ha oönskade bieffekter. Undersökningar har visat att en försämring av uppsägningskyddet inte påverkar sysselsättningen, men försämrar produktivitetsutvecklingen och sänker nativiteten.

Deltidsanställda, mot sin vilja deltidanställda

Ändringarna berör särskilt kvinnor och arbetstagare inom servicebranscherna. Av alla arbetstagare arbetar omkring 18 procent på deltid, av kvinnorna 24 procent och av männen 12 procent. Av arbetstagarna inom handeln arbetar 45 procent på deltid och av arbetstagarna inom turist-, restaurang- och bevakningsbranschen omkring 20 procent.

Därför drabbar nedskärningarna i regeringen uttryckligen deltidanställda, av vilka 100 000 vederligen arbetar på deltid mot sin vilja. Till exempel 48 procent av dem som får dagpenning från en arbetslöshetskassa inom servicebranschen har i år fått jämkad dagpenning. Av alla deltidanställda i Finland är 15 procent anställda inom handel eller turism och restaurangbranschen.

Äldre

Anslaget för utbildning inom omställningsskyddet, sysselsättningsstödet för 55 år fyllda och stödet för obligatorisk sysselsättning i kommunerna föreslås uppgå till sammanlagt 61,7 miljoner euro. Det är dock kontroversiellt att regeringen samtidigt i enlighet med regeringsprogrammet bereder ett slopande av undantagsbestämmelserna för äldre i utkomstskyddet för arbetslösa. Till exempel från utkomstskyddet för arbetslösa slopas möjligheten till 500 dagars förtjänstskydd för äldre. Om till exempel garanterat arbete inom kommunernas slopas, blir många äldre arbetslösa hänvisade till arbetsmarknadsstöd. Nu erbjuder regeringen inga kompenserande åtgärder. I stället för att skära ner på skyddet bör regeringen stärka arbetslivets mottagningsförmåga i fråga om personer över 55 år.

Partiellt arbetsföra

I regeringsprogrammet konstateras det på övergripande nivå att regeringen går in för att höja uppskattningen av personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra personer som fullvärdiga medlemmar i arbetslivet. Det är således motsägelsefullt att statsunderstödet till Jobbkanalen

Utlåtande AJU 3/2023 rd Avvikande mening 4

Ab halveras till fem miljoner euro. Sysselsättningen av partiellt arbetsföra kan inte främjas utan konkreta åtgärder, till vilka Jobbkanalen Ab:s verksamhet hör.

Vuxenutbildningsstöd

Vuxenutbildningsstödet dras in från och med den 1 augusti 2024. Det är ett felaktigt beslut när arbetslivet genomgår stora omställningar. Om det genomförs drabbar det hårdast kvinnor med låga och medelstora inkomster, som oftast har använt stödet för studier inom social- och hälsovården, där bristen på arbetskraft är stor. Nästan hälften av användningen av vuxenutbildning har hänfört sig till social- och hälsovårdsbranschen antingen när det gäller utgångs- eller målexamina. Också andra löntagares och företagares möjligheter att övergå från en bransch till en annan, fördjupa sitt eget kunnande eller öka välbefinnandet i arbetet med hjälp av studier är hotade.

En trepartsarbetsgrupp har inrättats under social- och hälsovårdsministeriet. Syftet med arbetsgruppen är att utarbeta förslag till stöd för kontinuerligt lärande under tiden i arbetslivet. Man måste hitta en ersättande modell innan det nuvarande vuxenutbildningsstödet slopas eller omfördelas så att det bättre än för närvarande möjliggör omskolning och vidareutbildning inom branscher med brist på arbetskraft på ett kostnadseffektivt sätt och så att utbildningsresurserna riktas till personer som höjer sin utbildningsnivå.

Jämlikhet och likvärdighet

Skrivningarna i regeringsprogrammet om arbetslivet och avtal har en stark inverkan också på jämställdheten mellan könen och på lika lön. Jämställdheten i arbetslivet kan utvecklas i vilken riktning som helst, men det är fara värt att utvecklingen av jämställdheten i arbetslivet bromsas upp eller försämras. Lagregleringen om en exportdriven lönomodell är ett hinder för möjligheterna till lika lön i Finland. Till denna del är regeringens metoder för att utveckla arbetsmarknaden skadliga med tanke på jämställdheten mellan könen.

Det finska arbetslivet ska vara en bra och trygg plats för alla. Nackdelarna med regeringens lagstiftningsreformer drabbar klart fler kvinnor och barn och leder till att jämställdheten mellan kvinnor och män försämras. Vid utfrågningen av de sakkunniga betonades vikten av att bedöma könkonsekvenserna särskilt nu när betydande strukturella reformer genomförs under regeringsperioden.

Det är också ytterst viktigt att konsekvenserna av de nedskärningar som regeringen har för avsikt att genomföra i sin helhet bedöms bättre än i propositionen utifrån den inriktning, den kön, de åldersgrupper, den etniska bakgrund och den funktionsnedsättning som nämns ovan. Oskäligen nedskärningar som ofta berör samma personer måste åtgärdas vid den fortsatta behandlingen. Också utifrån de observationer som fåtts utifrån bedömningarna bör propositionen korrigeras.

Försämringar och ändringar i utkomstskyddet för arbetslösa och den övriga sociala tryggheten gäller samma personer eller familjer. Konsekvenserna drabbar kvinnor, deltidsanställda, ensamförsörjare och barnfamiljer.

Utlåtande AjUU 3/2023 rd Avvikande mening 4

I regeringsprogrammet konstateras bland annat att effektivare metoder riktas mot förebyggande av diskriminering på grund av graviditets- och familjeledighet. Jämställdhetsombudsmannen har i egenskap av tillsynsmyndighet en betydande roll när det gäller att uppnå detta mål. Med beaktande av den betydande obalans mellan resurser och uppgifter som redan finns samt regeringsprogrammets mål är det viktigt att jämställdhetsombudsmannen reserveras behövliga anslag.

Arbetslivet är en viktig livssektor. Det är viktigt att diskriminering i arbetslivet bekämpas och förebyggs effektivt. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid att också diskrimineringsombudsmannens möjligheter att effektivt övervaka arbetslivet tillsammans med arbetarskyddsmyndigheten måste tryggas.

Ungdomar i arbetslivet

Illabefinnande, sjukfrånvaro och rentav pensionering bland unga arbetstagare under 30 år har ökat. Det är viktigare än någonsin att hitta metoder för tidigt stöd för psykisk hälsa. Att sörja för arbetsförmågan och orken inverkar på människornas förmåga att klara sig, lära sig och utveckla verksamheten.

Bedömning av konsekvenserna för barn

Till skillnad från sysselsättningen verkar regeringen ha glömt bort bedömningen av konsekvenserna för barn i sina propositioner. Det är ett politiskt val att regeringen slutar genomföra den nationella barnstrategin och slopar barnbudgeteringen. Men det är kortsiktigt. Vid sakkunnigutfrågningen har det framförts oro över att barnfattigdomen ökar och till och med att födelsetalen sjunker brantare till följd av regeringens hårda nedskärningspolitik.

Arbetskraftsinvandring

Vi undertecknade anser att arbetskraftsinvandringen är viktig för Finland. Arbetskraftsinvandringen har under de senaste åren nått en god nivå, som det finns skäl att fortsätta med också i framtiden. Arbetskraftsinvandring kan stärka Finlands offentliga finanser, förbättra försörjningskvoten och åtgärda bristen på arbetskraft när den främjas på ett kontrollerat och socialt hållbart sätt.

De sakkunniga lyfte fram att regeringens invandringspolitik kan försvåra arbetskraftsinvandringen. Vi är bekymrade över vilka konsekvenser regeringens linje, särskilt den så kallade tremånadersregeln, har för att internationella experter kommer till Finland och stannar kvar här.

Integration

Under moment 32.50.03 skär regeringen ned över 2,1 miljoner euro från integrationen. Vi undertecknade har lämnat en budgetmotion (BM 191/2023 rd) för att återta de nedskärningar som regeringen Orpo-Purra gjort i utvidgningen av kommunernas multiprofessionella kompetenscentrumverksamhet och handlednings- och rådgivningspunkterna för invandrare. Att skära ned på integrationen är kortsiktigt i en situation där man ser att stora grupper av människor sätter sig i rörelse av rädsla för flera eskalerande konflikter som ökar trycket på migrationen till Europa.

Utlåtande AjUU 3/2023 rd Avvikande mening 4

Sysselsättningsanslag

Regeringen Orpo-Purra skär ned sysselsättningsanslag för 41 000 000 miljoner euro under moment 32.30.51 för offentlig arbetskrafts- och företagsservice, av vilka bl.a. lönesubvention, startpeng och sysselsättningspolitiska understöd har finansierats. Även om regeringen fick ett rekordgott sysselsättningsläge i arv från den föregående regeringen, har arbetslösheten redan nu börjat öka. Det är ologiskt att minska sysselsättningsanslagen. Från augusti 2022 till augusti 2023 har arbetslösheten ökat med över 10 000 personer. Genom en budgetmotion (BM 348/2023 rd) vill vi återta nedskärningen, eftersom sysselsättningen nu uppvisar en sjunkande trend.

Skyddshem

Regeringen Orpo-Purra skär ner anslagen för förbättring av skyddshemmens tillgänglighet under moment 33.60.52 med 600 000 euro. I Finland finns det hundra familjeplatser på skyddshemmen, även om målet är 500 familjeplatser. Regeringens anslagsdimensionering bibehåller situationen oförändrad med beaktande av inflationen och de stigande lönekostnaderna, men den ökar inte tillgängligheten. Därför anser vi att budgetmotionen (358/2023 rd) och återkallandet av nedskärningen är motiverade.

Genomförande av Istanbulkonventionen, det vill säga avtalet om bekämpning av alla former av våld mot kvinnor

Regeringen Orpo-Purra är i färd med att i budgetpropositionen för 2024 skära ner anslagen för genomförandet av Istanbulkonventionen, det vill säga avtalet om bekämpning av alla former av våld mot kvinnor med 300 000 euro under moment 33.03.04. Dessutom vill regeringen slopa handlingsplanen för att motverka könsstymning av flickor och kvinnor och anslaget för det på 150 000 euro.

Med beaktande av att det har reserverats 150 000 euro för kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (NAPE) och 46 000 euro för arbete mot könsstymning av flickor och kvinnor, har anslaget alltså sänkts med sammanlagt 254 000 euro.

Som ratificerare av Istanbulkonventionen bör Finland fortsätta med detta grundläggande jämställdhetsarbete. Riksdagen har höjt bägge anslagen för innevarande år. Genom budgetmotionen (BM 349/2023 rd) understöder vi undertecknade att anslagsnedskärningarna återtas och att momentet ökas med 254 000 euro.

Avvikande mening

Vi föreslår

att riksdagen ökar moment 32.50.03 med 2 160 000 euro för integration,

att riksdagen ökar moment 32.50.51 med 41 000 000 euro för sysselsättningsanslagen,

att riksdagen ökar moment 33.60.52 med 600 000 euro för skyddshemsverksamheten,

Utlåtande AjUU 3/2023 rd
Avvikande mening 4

att riksdagen ökar moment 33.03.04 med 254 000 euro för genomförande av Istanbulkonventionen, dvs. avtalet om bekämpning av alla former av våld mot kvinnor,

att finansutskottet i övrigt beaktar det som sägs ovan samt

*att finansutskottet föreslår att riksdagen godkänner uttalandet nedan (**Den avvikande meningens förslag till uttalande**).*

Den avvikande meningens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet årligen följer hur effekterna för jämställdhet, likabehandling och sysselsättning utvecklas och förverkligas. Statsrådet ska lägga fram förslag om missförhållanden och ändringsbehov som det observerar för att lagberedningen ska kunna inledas.

Helsingfors 9.11.2023

Lauri Lyly sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd